

ΣΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

(από τον Δ/τή του Τομέα Φυσικής της Σχολής ΕΜΦΕ–ΕΜΠ, 12/03/2007)

Στο Πολυτεχνείο, σήμερα, η σημαία είναι μεσίστια.

Ο Τομέας Φυσικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών του Πολυτεχνείου, με την απώλεια του Σωφρόνη του Παπαδόπουλου, χάνει τον πλέον αγαπητό, σε όλους, συνάδελφο και έναν από τους καλύτερους δασκάλους που πέρασαν ποτέ από τις τάξεις του.

Ο Σωφρόνης - Ηλίας Παπαδόπουλος γεννήθηκε το 1946 στο Κάιρο της Αιγύπτου.

Πήρε το πτυχίο των Φυσικών Επιστημών από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας το 1969. Τον επόμενο ενάμησι χρόνο είναι Μεταπτυχιακός Υπότροφος του Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών « Δημόκριτος».

Το 1970 αναχωρεί για μεταπτυχιακές σπουδές στις Ηνωμένες Πολιτείες με πλήρη υποτροφία (Research Fellow) του Πανεπιστημίου Thomas Jefferson της Πενσυλβάνιας. Μετά το τέλος των μεταπτυχιακών μαθημάτων, αναζητώντας ερευνητική ομάδα Θεωρητικής Φυσικής Στερεάς Κατάστασης μετακινείται, τέλος του 1972, στο Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Northeastern της Βοστώνης, όπου επίσης με πλήρη Υποτροφία (Teaching ή Research Assistant), μετά την επιτυχή παρακολούθηση ενός προχωρημένου κύκλου μεταπτυχιακών μαθημάτων, παίρνει το αντίστοιχο πτυχίο Master of Science,

Τον Σεπτέμβριο του 1973, επιλέγεται, κατόπιν εξετάσεων, ως υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Φυσικής του Northeastern και αρχίζει την εκπόνηση της διδακτορικής του διατριβής, υπό την καθοδήγηση του Καθηγητή Πέτρου Αργύρη.

Στην Ελληνική Κοινότητα της Βοστώνης δραστηριοποιείται στα κοινά με τον αθόρυβο αλλά ουσιαστικό τρόπο που τον χαρακτηρίζει, συμμετέχοντας ενεργά στην Επιτροπή Συμπάραστασης Κυπριακού Αγώνα.

Το 1974 παντρεύεται την φιλόλογο Θάλεια Σουλτούκη, και το 1978 αποκτούν τον πρώτο γιό τους Κωστή, απόφοιτο σήμερα της Σχολής Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ.

Τον ίδιο χρόνο ανακηρύσσεται Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Northeastern, στην Θεωρητική Φυσική Στερεάς Κατάστασης, όπου και συνεχίζει για ένα ακαδημαϊκό έτος (1978 – 79) ως Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, και για δύο έτη (1979 – 1981) ως Επισκέπτης Επίκουρος Καθηγητής.

Οι ικανότητές του και το ταλέντο του στη διδασκαλία αναγνωρίζονται ήδη και, παρά το νεαρό της ηλικίας του, ορίζεται συντονιστής σε μαθήματα πολλαπλών τμημάτων με μεγάλους αριθμούς σπουδαστικών ακροατηρίων.

Ο Καθηγητής του Πέτρος Αργύρης θα καταθέσει λίγο αργότερα, για τον Σωφρόνη, την άποψη, «είναι σαφές ότι οι εξαιρετικές του γνώσεις στη Φυσική και οι υπομονετικοί και μεθοδικοί του τρόποι έχουν δημιουργήσει ένα προικισμένο και ευσυνείδητο δάσκαλο, ...χαίρει εξαιρετικής αναγνώρισης ως ένας άνθρωπος με

υπευθυνότητα και χαρακτήρα, τόσο μεταξύ των σπουδαστών όσο και μεταξύ του προσωπικού της Σχολής».

Το επόμενο ακαδημαϊκό έτος (1981) ο Σωφρόνης επιστρέφει με την οικογένειά του στην Ελλάδα, και προσλαμβάνεται ως Ειδικός Επιστήμονας στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, θέση στην οποία υπηρετεί μέχρι το 1984.

Την ίδια χρονιά αποκτούν το δεύτερο γιό τους Θανάση, φοιτητή σήμερα της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Δεκέμβριο του 1984 εντάσσεται, μετά από κρίση, σε θέση Επίκουρου Καθηγητή, στο τότε Γενικό Τμήμα του Πολυτεχνείου, όπου συνεχίζει να υπηρετεί και μετά την μετεξέλιξή του σε Τμήμα, και μετέπειτα Σχολή, Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών, όπου εκλέγεται Αναπληρωτής Καθηγητής το 2001.

Ο Σωφρόνης ο Παπαδόπουλος, με την ανάληψη των καθηκόντων του στο ΕΜΠ, προσηλώνεται στο Ίδρυμα με απaráμιλλη αφοσίωση.

Είχα την τύχη να γνωρίσω τον Σωφρόνη, από τις πρώτες στιγμές της Ακαδημαϊκής του καριέρας στην Ελλάδα, παρ' ότι ο όρος καριέρα δεν αποδίδει κατα κάμιν έννοια τον τρόπο με τον οποίο βλέπει ο ίδιος το λειτούργημα που αναλαμβάνει. Το στοιχείο που, κατά κοινή ομολογία, διαπιστώνει κανείς αμέσως στον Σωφρόνη, είναι η γλυκύτητα του χαρακτήρα του και η ειλικρινής διάθεση να ακούσει, να κατανοήσει, και στη συνέχεια να προσφερθεί, με έναν απόλυτο τρόπο, για να βοηθήσει, σε οποιοδήποτε πρόβλημα, ανθρώπινο ή επιστημονικό, απασχολούσε τους σπουδαστές ή τους συναδέλφους του.

Ο Σωφρόνης, αποδίδοντας εξαιρετική σημασία στο γεγονός ότι βρίσκεται σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, αποφασίζει συνειδητά, από πολύ νωρίς, ότι ο καλύτερος τρόπος να θεραπεύσει την Επιστήμη της Φυσικής, και την Φυσική της Συμπυκνωμένης Υλης, ειδικότερα, που αποτελούσε το επιστημονικό του πεδίο, ήταν να εμπνεύσει στους σπουδαστές του, όσο πιά αποτελεσματικά γίνεται, τον επιστημονικό τρόπο σκέψης. Χωρίς καμία διάθεση ελιτισμού, εφαρμόζει την συνειδητή αυτή απόφασή του, από το επίπεδο των βασικών προπτυχιακών του μαθημάτων μέχρι και τα προχωρημένα μεταπτυχιακά μαθήματα, συνδυάζοντας την μοναδική του έγνοια για την απόδοση του μαθήματός του στην μεγάλη μάζα των σπουδαστών, με την μοναδική του επίσης ικανότητα να έλκει γύρω του τους πλέον προικισμένους εξ αυτών.

Και στα μεν προπτυχιακά μαθήματα, ήταν ο συνάδελφος για τον οποίον αναγνωρίζαμε όλοι ευχαρίστως ότι, σε περίπτωση συνδιδασκαλίας, θα είχαμε μετακινήσεις σπουδαστών από το δικό μας αμφιθέατρο προς το αμφιθέατρο που δίδασκε ο Σωφρόνης.

Στο δε μεταπτυχιακό επίπεδο, ο Σωφρόνης καθίσταται ο μέντορας των νέων υπό εκκόλαψη συναδέλφων, πολλούς εκ των οποίων έχει, άλλωστε, εντοπίσει ο ίδιος από τα προπτυχιακά ακόμη βήματά τους και τους καθοδηγεί προκειμένου να ολοκληρώσουν το επιστημονικό τους υπόβαθρο. Και όλη αυτή η προσπάθεια, δεν στοχεύει στο να εργαστούν οι νέοι απόφοιτοι για λογαριασμό του. Μετά την προετοιμασία τους, ο Σωφρόνης, είναι εκείνος που θα δώσει θερμές συστατικές επιστολές και θα παρακολουθήσει με αμείωτο ενδιαφέρον την επιστημονική εξέλιξη

των μαθητών του σε διαφορετικά ερευνητικά περιβάλλοντα, στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και στην Αμερική.

Αυτό το απόλυτο δώσιμο του Σωφρόνη στην διάθεση των σπουδαστών του, και η αφοσίωση στα καθήκοντά του πέρα από κάθε τυπική έννοια του καθήκοντος, ήταν τέτοια που όλοι μας ξέραμε ότι, πολύ συχνά και το Σαββατοκύριακο, είναι πιά πιθανό να τον βρούμε στο γραφείο του μάλλον παρά στο σπίτι, και ότι ο ισχυρότερος λόγος για να διακόψει μία συνεργασία με συνάδελφο, ή για να αποχωρήσει προς στιγμήν από μία επιτροπή, ήταν η δήλωσή του «έχω ραντεβού με έναν σπουδαστή».

Το αισθητήριο των σπουδαστών, που είχαν την τύχη να τον έχουν δάσκαλο, αντιλαμβάνεται την διαθεσιμότητά του και, γι' αυτούς, δεν είναι ο Καθηγητής ή ο κ. Παπαδόπουλος αλλά ο κύριος-Σωφρόνης και μετά ο Σωφρόνης, τόσο για τους σπουδαστές της Σχολής μας όσο και για τους σπουδαστές των υπολοίπων Σχολών του Πολυτεχνείου, και δεν υπάρχει καμία στην οποία να μην έχει διδάξει ο Σωφρόνης στα 25 χρόνια της υπηρεσίας του

Καθοδηγεί ενδιαφέρουσες διπλωματικές εργασίες, των οποίων η εκπόνηση και η συγγραφή υπο την καθοδήγησή του συνιστούν ένα μάθημα επιστημοσύνης και η παρακολούθηση των παρουσιάσεών τους ένα υπόδειγμα σεμιναρίου. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη η καθοδήγηση μίας Διδακτορικής Διατριβής, για την οποία ο Τομέας Φυσικής θα φροντίσει να εξασφαλίσει της συνθήκες που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωσή της.

Παράλληλα, ο Σωφρόνης, με την ανυποχώρητη προσήλωσή του σε αρχές, αφ' ενός, και με την ηπιότητα του χαρακτήρα του, αφ' ετέρου, ανταποκρίνεται και στα διοικητικά καθήκοντα που αναλαμβάνει, συμβάλλοντας στην εκτόνωση εντάσεων, και στην αποτελεσματική λειτουργία Επιτροπών και Διοικητικών Οργάνων που συμμετέχει.

Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, ο Σωφρόνης κάνει το Πολυτεχνείο σπίτι του αλλά και το σπίτι του Πολυτεχνείου. Τις τελευταίες, τόσο δύσκολες για όλους μας, εβδομάδες στον προθάλαμο της εντατικής του Ευαγγελισμού, ακούμε την Θάλεια και τα παιδιά, τον Κωστή και τον Θανάση, να μιλάνε για παλιούς μαθητές του Σωφρόνη, που τώρα βρίσκονται σε διάφορα πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα της Ελλάδας ή του εξωτερικού, ωσάν να πρόκειται για μέλη της οικογένειάς τους, παρ' ότι δεν είχαν καταστεί ποτέ συνεργάτες του Σωφρόνη, με την συμβατική έννοια που θα το αντιλαμβανόμαστε οι περισσότεροι από εμάς.

Η συνειδητή επιλογή του Σωφρόνη να αφοσιωθεί στην επιστήμη μέσω της εκπαίδευσης, και η απροθυμία του να στραφεί προς την συγγραφή εργασιών και την υποβολή τους προς δημοσίευση, παρ' ότι πολλές από τις διπλωματικές εργασίες που καθοδήγησε θα δικαιολογούσαν κάτι τέτοιο, σε συνδυασμό με την έμφυτη σεμνότητα και αξιοπρέπειά του, έχουν ως αποτέλεσμα να καθυστερεί την υποβολή αίτησης για την προηγούμενη εξέλιξή του, παρά την καταξίωση στην συνείδηση των συναδέλφων και των σπουδαστών του. Η καθυστέρηση αυτή δεν συνοδεύεται από καμιά πικρία, παρά από ένα αδιόρατο παράπονο για το ότι δεν εκτιμάται όχι η δική του προσφορά, αλλά η ανάγκη για προσφορά παιδείας που χρειάζεται ο τόπος.

Συμμετέχει, με άλλους συναδέλφους του Τομέα, στη συγγραφή Πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, όπως το «Μαθηματικές Μέθοδοι σε Προβλήματα

Γενικής Φυσικής» και η «Δομή της Υλης», καθώς και στη μετάφραση ή επιστημονική επιμέλεια Πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, ενώ ολοκληρώνει το δίτομο βιβλίο του Φυσικής Στερεάς Κατάστασης, μετά από σχολαστική ενασχόληση τόσο με τα θέματα επιστημονικής ουσίας όσο και με τα ζητήματα των τυπογραφικών λεπτομερειών, και τούτο επειδή αισθάνεται μεγάλη ευθύνη έναντι των σπουδαστών προς τους οποίους απευθύνεται. Παράλληλα, αναλαμβάνει τον συντονισμό και συμμετέχει στην μετάφραση ενός νέου βιβλίου Κυματικής, το οποίο σύντομα θα εκδοθεί από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις του ΕΜΠ

Για τους συναδέλφους του Τομέα Φυσικής, της Σχολής, αλλά και πολλούς συναδέλφους από άλλες Σχολές του Πολυτεχνείου, πολύ δε περισσότερο για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς σπουδαστές, ο Σωφρόνης αποτελεί μία ζωντανή βάση βιβλιογραφίας. Το γραφείο του δίνει πάντοτε την εντύπωση μίας βιβλιοθήκης ή, μάλλον, ενός αναγνωστηρίου σε κατάσταση διαρκούς λειτουργίας. Τις παρουσιάσεις των μαθημάτων του συνηθίζει να τις δουλεύει εξαντλητικά και, παρά την συνεχή διδασκαλία επί μία 25/ετία, πιστεύω ότι δύσκολα θα εύρισκε κανείς θέμα που να έχει τεθεί, ως ζήτημα εξετάσεων, από τον Σωφρόνη, περισσότερες από μία φορά, και αυτό γιατί πιστεύει ότι σκοπός μαθημάτων και εξετάσεων δεν είναι να εμπεδώνεται και να ελέγχεται η απομνημόνευση τυποποιημένων γνώσεων αλλά η ικανότητα κριτικής σκέψης και αυτενέργειας.

Και αν η σχέση με τους μαθητές του χαρακτηρίζεται από αυτή την ατμόσφαιρα μύησης στον επιστημονικό ενθουσιασμό, που μόνο προικισμένοι άνθρωποι κατορθώνουν να εμπνεύσουν, η σχέση με τους συναδέλφους του είναι τέτοια που σε πολλές περιπτώσεις, ο Σωφρόνης αποτελεί, ως αποτέλεσμα άρρητης συμφωνίας, τη συνείδηση του Τομέα.

Επιτρέψτε μου, λοιπόν, να πω, με απόλυτη σιγουριά, κάτι που ο Σωφρόνης ποτέ δεν θά σκεφτόταν να πεί για τον εαυτό του, ότι αγωνίστηκε τον αγώνα τον καλό, σε όλα τα επίπεδα της ζωής.

Αν μπορούσα να τον ακούσω, βέβαια, είμαι σίγουρος ότι ο Σωφρόνης θα αντιμετώπιζε αυτή την πενιχρή μου προσπάθεια να παρουσιάσω την προσφορά του, με ένα αποτρεπτικό αστείο και ίσως έναν έξυπνο αυτοσαρκασμό από αυτούς που τόσο επιτυχημένα χρησιμοποιούσε, ειδικά όταν ήθελε να σταματήσει κάποια θετική αναφορά στο άτομό του.

Ενα παράπονο έχουμε μόνο από το Σωφρόνη, ότι τον «κατέφαγε ο ζήλος του οίκου του», που γι' αυτόν ήταν το Πολυτεχνείο. Η αμέλειά του να ασχοληθεί με το πρόβλημα της υγείας του, παρά τις παρακλητικές συστάσεις των δικών του αλλά και όσων φίλων και συναδέλφων το ε γνώριζαν, και η επιμονή του να φροντίζει μάλλον για τις υποχρεώσεις που κατ' εκείνον απέρρεαν από το λειτούργημά του, κατά προτεραιότητα, είχαν ως αποτέλεσμα να στερηθούν:

Η οικογένειά του, έναν στοργικό υιό, σύζυγο και πατέρα,

Οι συγγενείς, έναν αγαπημένο αδελφό και συγγενή

Οι φίλοι και συνάδελφοι έναν αγαπητό φίλο και εξαιρετικό συνάδελφο

Οι μαθητές του έναν ανεκτίμητο δάσκαλο και συμβουλάτορα

Ισως μόνο η έγκαιρη απαρίθμηση αυτών των απωλειών θα μπορούσε να τον πείσει να ασχοληθεί όσο έπρεπε με τον εαυτό του.

Ομως,

εμείς που συγκεντρωθήκαμε σήμερα με την οδύνη της απώλειας του Σωφρόνη να βαραίνει όλους μας, πιστεύω ότι μπορούμε να κηδεύσουμε το σώμα του με εκείνη την ήρεμη χαρμολύπη που στηρίζεται στην πίστη ότι, αυτός ο άνθρωπος της προσφοράς και το πνεύμα του, θα εξακολουθεί να ζεί πρώτα στα πρόσωπα των δύο άξιων γιών του, που θα αποτελέσουν το στήριγμα και την παρηγοριά της μητέρας τους και της γιαγιάς αλλά και το καμάρι των συγγενών τους. Το πνεύμα του Σωφρόνη θα εξακολουθεί να ζεί στη μνήμη των φίλων και των συναδέλφων του και στην σκέψη των πολλών μαθητών που είχαν την τύχη να περάσουν από τη διδασχή του.

η δε ψυχή του, «εν αγαθοίς αυλισθήσεται»

Αλησμόνητε Φίλε και Συνάδελφε Σωφρόνη

Καλό κατευόδιο

Ας είναι αιωνία η μνήμη σου